

Dorota Konopka

Bezrobocie w województwie białostockim w latach 1990 - 1998

Wstęp

Według stanu z 31 grudnia 1998 roku w województwie białostockim zamieszkiwały ogółem 701373 osoby, w tym 341 475 mężczyzn i 359 898 kobiet. Ogólna liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wynosiła 408 372 osoby (w tym 211 784 mężczyzn i 196 583 kobiety).

Województwo białostockie odznacza się niezbyt wysokim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego i zróżnicowaną strukturą gospodarczą. Istnieje wiele czynników opóźniających rozwój regionu, przykładowo: mało zdywersyfikowana gospodarka, wysoki udział ludności rolniczej, niski poziom urbanizacji, słabo rozwinięta struktura urbanizacyjna i techniczna - szczególnie na obszarach wiejskich - oraz mała, jak dotychczas, atrakcyjność inwestycyjna i niskie zaangażowanie kapitału zagranicznego.

1. Poziom i natężenia bezrobocia

Na koniec 1990 roku w województwie białostockim było zarejestrowanych 29 263 bezrobotnych, a na koniec 1998 roku- 29 703, (tabela 1) nastąpił wzrost o 440 osób (1,5 %).

W latach 1990-93 wystąpiła progresywna tendencja zmian bezrobocia, od 1994 roku można zauważyć natomiast systematyczny spadek zasobów bezrobocia. Występujący w latach 1990-93 wzrost bezrobocia był nierównomierny, wręcz żywiołowy. Wzrost bezrobocia wystąpił w latach 1993-94. Od 1994 roku w województwie białostockim nastąpiła wysoce dygresywna tendencja zmian bezrobocia. Najwyższa liczba bezrobotnych zarejestrowanych na koniec 1994 roku, (46 938 osób) była spowodowana między innymi dużą liczbą nowo zarejestrowanych bezrobotnych (44 309, czyli o 3 514 więcej niż w roku 1993). Najwięcej osób bezrobotnych zarejestrowało się w miesiącach czerwiec-sierpień, kiedy rejestrowali się bezrobotni absolwenci. W latach 1994-97 zasoby bezrobocia zmniejszyły się z 46 938 do 27 150, czyli o prawie 20 tys. osób (w Polsce o ponad 1 mln), (tabela 1).

Prawie 30 % spadek liczby bezrobotnych na koniec 1997 roku w stosunku do 1996 roku (na koniec 1996 roku liczba bezrobotnych wynosiła

Obraz bezrobocia województwa białostockiego w latach 1990 - 1998

38 342, na koniec 1997 roku - 27150; spadek o 11 192 osoby- 29,2 %) w województwie białostockim był wynikiem z jednej strony poprawy sytuacji ekonomicznej kraju określanej wysokością tempa wzrostu gospodarczego i zwiększeniem popytu na pracę a z drugiej strony wprowadzeniem w życie nowych rozwiązań prawnych.

Wprowadzenie nowych rozwiązań systemowych dotyczących nie zaliczania do populacji bezrobotnych osób w starszym wieku nabywających prawo do zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego oraz wyłączenie ze zbioru statystycznego bezrobotnych odbywających szkolenie lub staż pracy u pracodawcy spowodowało według szacunków Krajowego Urzędu Pracy spadek poziomu bezrobocia o około 60% ogólnego spadku bezrobocia w 1997 roku [Rynek..., s.36].

Tabela 1. Liczba bezrobotnych w województwie białostockim w latach 1990-1998 (stan na koniec miesiąca)

MIESIĄC	ROK								
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Styczeń	-	30 049	42 141	40 153	46 906	47 089	46 693	38 846	28 927
Luty	4 776	31 255	39 065	40 521	46 979	46 498	47 089	38 276	28 762
Marzec	8 226	32 188	38 290	40 662	46 738	45 348	47 250	37 123	28 123
Kwiecień	10 536	32 896	34 418	40 379	45 325	44 638	46 529	34 836	26 714
Maj	13 559	34 172	34 216	39 980	44 497	43 437	44 608	33 472	25 648
Czerwiec	17 395	36 762	36 732	42 060	47 616	46 739	42 935	32 572	24 828
Lipiec	20 753	39 576	37 843	44 467	49 020	47 088	41 507	31 895	24 525
Sierpień	23 381	40 645	39 713	45 408	48 748	46 236	39 979	30 597	24 566
Wrzesień	25 055	42 080	40 143	44 481	47 651	45 269	38 393	28 558	24 298
Październik	26 643	42 669	39 688	43 889	45 980	43 900	37 421	27 167	25 263
Listopad	28 281	42 643	40 038	45 009	46 251	44 245	37 716	26 776	27 221
Grudzień	29 263	43 336	38 557	45 522	46 938	44 823	38 342	27 150	29 703

Źródło: Sprawozdania MP i PS - 01 za lata 1990 - 1998, dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Podstawowym miernikiem stosowanym w diagnozowaniu zagrożenia bezrobociem jest stopa bezrobocia (tabele 2 i 3).

Ekstremalne wskaźniki bezrobocia w województwie białostockim zano-
towano w latach 1990 i 1997 - 8,5 % (w Polsce w 1997 - 10,5 %).

Tabela 2. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w poszczególnych latach w województwie białostockim

Rok	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia
1990	29269	8,5%
1991	43363	12,2%
1992	38557	11,4%
1993	45511	13,4%
1994	46938	14,6%
1995	44823	14,2%
1996	38342	12,0%
1997	27150	8,5%
1998	29703	9,4%

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Tabela 3. Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo w województwie białostockim w latach 1991–1998 (w procentach)

MIESIĄC	ROK							
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Styczeń	8,7	12,3	11,8	13,8	14,6	14,3	12,1	9,0
Luty	8,9	11,6	11,9	13,9	14,3	14,4	12,0	9,0
Marzec	9,1	11,2	11,9	13,8	14,3	14,4	11,6	8,8
Kwiecień	9,3	10,2	11,9	13,3	14,0	14,2	11,0	8,4
Maj	9,6	10,2	11,8	13,0	13,5	13,7	10,4	8,1
Czerwiec	10,3	10,9	11,8	14,0	14,6	13,2	10,1	7,9
Lipiec	11,1	11,2	13,0	15,2	14,7	12,9	9,9	7,8
Sierpień	11,3	11,7	13,4	15,1	14,5	12,4	9,5	7,9
Wrzesień	11,8	11,8	13,3	14,8	14,2	12,0	8,9	7,8
Październik	12,0	11,7	13,0	14,3	13,9	11,7	8,5	8,1
Listopad	12,0	11,8	13,3	14,4	14,0	11,8	8,4	8,7
Grudzień	12,2	11,4	13,4	14,6	13,8	12,0	8,5	9,4

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Największe natężenie bezrobocia wystąpiło w 1994 roku - 14,6%. Skala rozpiętości wskaźnika bezrobocia w województwie białostockim wzrosła z 8,5 punktów procentowych w 1990 roku do 9,4 punktów procentowych w 1998 roku. Od 1992 roku notuje się niższą w porównaniu do krajowej, stopę bezrobocia.

Badanie regionalnego poziomu stopy bezrobocia bazuje zwykle na oficjalnych danych o wysokości stopy bezrobocia. Ma to jednak zasadniczy mankament w postaci zamazywania drastyczności problemu bezrobocia na terenach miejskich i wiejskich. Stopa bezrobocia, której licznik jest liczbą bezrobotnych, a mianownik oznacza liczbę pracujących poza rolnictwem, może w sposób przybliżony ilustrować regionalne zróżnicowanie dotkliwości problemu bezrobocia w miastach. W województwie białostockim sytuacja pod tym względem jest zdecydowanie trudniejsza niż w skali kraju. W 1998 roku wskaźnik zmodyfikowanej stopy bezrobocia w porównaniu do oficjalnej stopy bezrobocia niezbyt korzystnie kształtował się w województwie białostockim (oficjalnie - 9,4%, zmodyfikowany - 16,8%). W Polsce zmodyfikowana stopa bezrobocia wynosiła 16,0%, natomiast oficjalna - 10,5% [Rynek..., s.36].

Tabela 4. Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie pracujących poza rolnictwem indywidualnym w latach 1991-1998 (w procentach)

MIESIĄC	ROK							
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Styczeń	15,4	22,6	21,5	26,1	26,8	26,3	21,9	15,8
Luty	16,0	21,1	21,7	26,2	25,4	26,5	21,5	15,7
Marzec	16,5	20,3	21,7	26,0	25,4	26,6	20,8	15,3
Kwiecień	16,8	18,3	21,8	25,3	25,2	26,1	19,5	14,6
Maj	17,5	18,4	21,6	24,8	24,3	25,1	18,5	14,0
Czerwiec	18,8	19,8	21,0	26,5	26,6	24,1	18,0	13,6
Lipiec	20,3	20,3	24,3	28,0	27,0	23,3	17,4	13,4
Sierpień	20,8	21,3	25,3	27,8	26,5	22,4	16,7	13,7
Wrzesień	21,5	21,6	25,0	27,2	26,0	21,5	15,6	13,5
Październik	21,8	21,3	24,4	26,1	25,2	20,9	14,8	14,1
Listopad	21,8	21,5	25,0	26,3	25,4	21,1	14,6	15,3
Grudzień	22,2	20,6	25,3	26,7	25,2	21,5	14,8	16,8

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

W województwie białostockim funkcjonowało 8 rejonowych urzędów pracy: RUP Białystok, RUP Dąbrowa Białostocka, RUP Hajnówka, RUP Łapy, RUP Mońki, RUP Bielsk Podlaski, RUP Siemiatycze, RUP Sokółka

Na koniec 1998 roku najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w RUP Białystok – 15 434, a najmniej w RUP Siemiatycze – 1 139.

W porównaniu do 1990 roku liczba bezrobotnych w 1998 była niższa w:

- RUP Białystok - o 2 676 osób (14,8%),
- RUP Siemiatycze - o 411 osób (26,5%).

Największy wzrost bezrobocia w porównaniu z rokiem 1990 zanotowano w:

- RUP Dąbrowa Białostocka - o 736 osób (94,5 %),
- RUP Hajnówka - o 722 osób (44,6%),
- RUP Sokółka - o 935 osoby (34,2 %),
- RUP Łapy - o 426 osób (32,7 %),
- RUP Mońki - o 231 osób (22,6 %),
- RUP Bielsk Podlaski - o 477 osoby (22,2 %).

Tabela 5. Liczba bezrobotnych w poszczególnych rejonowych urzędach pracy w województwie białostockim w latach 1990 - 1998 (stan na koniec roku)

Wyszczególnienie	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998	
	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
RUP Białystok	18 110	61,9	25 315	58,4	20 398	52,9	24 648	54,2	26 183	55,8	24 384	54,4	20 486	53,4	12 759	47,0	15 434	52,0
RUP Bielsk Podlaski	2 150	7,3	3 258	7,5	3 648	9,5	4 364	9,6	4 324	9,2	3 895	8,7	3 301	8,6	2 613	9,6	2 627	8,8
RUP Dąbrowa Białostocka	779	2,7	1 591	3,7	1 674	4,3	1 597	3,5	1 669	3,6	1 851	4,2	1 774	4,6	1 580	5,8	1 515	5,1
RUP Hajnówka	1 619	5,5	3 026	7,0	2 782	7,2	3 836	8,4	3 562	7,6	3 508	7,8	3 114	8,1	2 390	8,8	2 341	7,9
RUP Łapy	1 302	4,4	2 318	5,3	2 144	5,6	1 987	4,3	2 163	4,6	2 274	5,1	2 008	5,2	1 709	6,4	1 728	5,8
RUP Mońki	1 023	3,5	1 927	4,4	1 898	4,8	2 131	4,7	2 266	4,8	2 116	4,7	1 796	4,7	1 342	4,9	1 254	4,2
RUP Siemiatycze	1 550	5,3	1 971	4,6	1 874	4,9	2 232	4,9	2 385	5,1	2 210	4,9	1 817	4,8	1 325	4,9	1 139	3,8
RUP Sokółka	2 730	9,3	3 930	9,1	4 139	10,7	4 716	10,7	4 386	9,3	4 585	10,2	4 046	10,6	3 432	12,6	3 665	12,4
Woj. Białostockie	29 263	100,0	43 336	100,0	38 557	100,0	45 511	100,0	46 938	100,0	44 823	100,0	38 342	100,0	27 150	100,0	29 703	100,0

Źródło: Sprawozdania o rynku pracy MP i PS-01 z lat 1990 - 1998, dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

 Obraz bezrobocia województwa białostockiego w latach 1990 - 1998

Tabela 6. Kształtowanie się liczby i przyrostu zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych rejonowych urzędach pracy w województwie białostockim w latach 1990 - 1998

Wyszczególnienie	RUP Białystok	RUP Bielsk Podlaski	RUP Dąbrowa Białostocka	RUP Hajnówka	RUP Łapy	RUP Mońki	RUP Siemiatycze	RUP Sokółka	Ogółem województwo Białostockie
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych (stan na koniec roku)									
1990	18 110	2 150	779	1 619	1 302	1 023	1 550	2 730	29 263
1991	25 315	3 258	1 591	3 026	2 318	1 927	1 971	3 930	43 336
1992	20 398	3 648	1 674	2 782	2 144	1 898	1 874	4 139	38 557
1993	24 648	4 364	1 597	3 836	1 987	2 131	2 232	4 716	45 511
1994	26 183	4 324	1 669	3 562	2 163	2 266	2 385	4 386	46 938
1995	24 384	3 895	1 851	3 508	2 274	2 116	2 210	4 585	44 823
1996	20 486	3 301	1 774	3 114	2 008	1 796	1 817	4 046	38 342
1997	12 759	2 613	1 580	2 390	1 709	1 342	1 325	3 432	27 150
1998	15 434	2 627	1 515	2 341	1 728	1 254	1 139	3 665	29 703
rok poprzedni = 100									
1991	139,8	151,5	204,2	186,9	178,0	188,4	127,2	144,0	148,1
1992	80,6	112,0	105,2	91,9	92,5	98,5	95,1	105,3	89,0
1993	120,8	119,6	95,4	137,9	92,7	112,3	119,1	113,9	118,0
1994	106,2	99,1	104,5	92,9	108,9	106,3	106,9	93,0	103,1
1995	93,1	90,1	110,9	98,5	105,1	93,4	92,7	104,5	95,5
1996	84,0	84,7	95,8	88,8	88,3	84,9	82,2	88,2	85,5
1997	62,3	79,2	89,1	76,8	85,1	74,7	72,9	84,8	70,8
1998	121,0	100,5	95,9	97,4	101,1	93,4	96,0	106,8	109,4
Przyrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych (w stosunku do poprzedniego roku)									
1991	+7 205	+1 108	+812	+1 407	+1016	+904	+421	+1 200	+ 14 073
1992	- 4 917	+390	+83	-244	-174	-29	-97	+209	- 4 772
1993	+4 250	+716	-77	+1 054	-157	+233	+358	+557	+ 6 954
1994	+1 535	-40	+72	-274	+176	+135	+153	-330	+ 1 427
1995	-1 799	-429	+182	-54	+111	-150	-175	+199	- 2 115
1996	-3 898	-594	-77	-394	-266	-320	-393	-539	- 6 481
1997	-7 727	-688	-194	-724	-299	-454	-492	-614	- 11 192
1998	+2 675	+14	-65	-49	+19	-88	-186	+233	- 2 553
Przyrost liczby bezrobotnych w stosunku do 1990 roku (rok 1990 = 100)	- 2 676	+477	+736	+722	+426	+231	-411	+935	+ 440
	85,2	122,2	194,5	144,6	132,7	122,6	73,5	134,2	101,5

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

2. Czynniki selekcjonujące bezrobocie

Bezrobocie ma charakter selektywny. Natężenie bezrobocia zależy od wielu czynników. Do najważniejszych należy zaliczyć: wiek, wykształcenie, płeć oraz okres poszukiwania pracy.

Istotnym czynnikiem selekcjonującym bezrobotnych jest wiek. W 1998 rok udział ludzi młodych - do 34 lat stanowił prawie 55% całej populacji bezrobotnych (tabela 7). Dezaktywizacja zawodowa młodzieży pociąga za sobą poważne marnotrawstwo zdolności, kwalifikacji zawodowych, utrudnia często start zawodowy czy życiowy. Doprowadza niejednokrotnie do wielu zagrożeń patologicznych. W miarę przesuwania się do starszych grup wiekowych odsetek bezrobotnych maleje. Jest jednak znaczący w przedziale wiekowym 34-44 lata (26,8%), natomiast zdecydowanie mniejszy w subpopulacji 45-54 lat (15,4%). Znikomą liczbę bezrobotnych notuje się w wieku powyżej 55 lat (2,7%). Z tej subpopulacji więcej osób odchodzi na renty i wcześniejsze emerytury.

Powyższa analiza wykazuje, iż proces transformacji dotyka najdotkliwiej osoby młode, natomiast polityka zatrudnienia chroniła osoby ze starszych grup wiekowych, które są mniej mobilne i miałyby znaczne trudności z uzyskaniem pracy w przypadku zwolnienia.

Tabela 7. Bezrobotni w województwie białostockim według wieku – (stan na 31 grudnia 1990 roku)

Wiek (w latach)	Bezrobotni ogółem	Kobiety
15-19	3316	1646
20-24	6507	3188
25-54	18591	8246
55 i więcej	846	225
Ogółem	29263	13305

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Tabela 8. Bezrobotni w województwie białostockim według wieku w latach 1991–1998 (stan na koniec kwartału)

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	W tym w wieku					
		15 – 17	18 - 24	25 – 34	35 - 44	45 - 54	55 i więcej
1991							
I	32 188	312	9 171	10 365	8 037	3 361	942
II	36 762	570	11 269	11 581	8 490	3 867	985
III	42 080	775	13 931	12 970	9 618	3 836	950
IV	43 336	532	13 942	13 738	10 004	4 081	1 039
1992							
I	38 290	390	11 229	12 410	9 200	4 063	998
II	36 732	178	12 033	11 404	8 513	3 756	848
III	40 143	456	13 279	12 109	9 210	4 137	952
IV	38 557	73	13 139	11 988	8 914	3 714	719
1993							
I	40 662	52	12 843	12 796	9 855	4 266	850
II	42 060	210	14 078	12 510	9 983	4 394	885
III	44 881	386	15 069	12 906	10 491	4 590	899
IV	45 511	56	14 714	13 630	11 261	4 897	953
1994							
I	46 738	43	14 333	14 084	11 949	5 266	1 063
II	47 616	308	16 463	13 355	11 434	5 010	1 046
III	47 651	361	16 653	13 076	11 373	5 118	1 070
IV	46 938	54	15 020	13 509	11 807	5 431	1 117
1995							
I	45 348	38	13 971	13 088	11 772	5 383	1 096
II	46 739	376	16 720	12 262	11 130	5 163	1 088
III	45 269	325	15 766	12 070	10 882	5 114	1 112
IV	44 823	38	14 016	12 532	11 611	5 464	1 162
1996							
I	47 250	27	13 100	13 570	12 603	6 383	1 567
II	42 935	59	12 125	12 200	11 258	5 847	1 446
III	38 393	129	10 698	10 773	10 107	5 313	1 373
IV	38 342	5	10 393	10 856	10 223	5 486	1 379
1997							
I	37 123	5	9 323	10 913	10 328	5 448	1 106
II	32 572	44	8 380	9 534	8 886	4 805	923
III	28 558	73	7 837	8 175	7 502	4 147	824
IV	27 150	5	7 254	7 606	7 335	4 171	779
1998							
I	28 123	4	6 608	8 018	7 759	4 733	1 001
II	24 828	51	5 953	6 961	6 805	4 196	859
III	24 298	68	6 420	6 666	6 440	3 965	739
IV	29 703	7	8 148	8 158	7 981	4 597	812

Źródło: Sprawozdania MP i PS z lat 1991 - 1998, dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Cechą różnicującą sytuację bezrobotnych na rynku pracy jest poziom i rodzaj kwalifikacji. Najwyższy udział w strukturze bezrobocia w latach 1991-1998 roku stanowi subpopulacja osób z wykształceniem zasadniczym. Najniższy udział w strukturze bezrobocia mają osoby z wyższym wykształceniem (tabela 9).

Tabela 9 Bezrobotni w województwie białostockim według poziomu wykształcenia w latach 1991 – 1998 (stan na koniec kwartału)

Rok Kwartał	Bezrobotni ogółem	W tym z wykształceniem:				
		wyższym	policealnym i średnim zawodowym	średnim ogólnokształcącym	zasadniczym zawodowym	Podstawowym i niepełnym podstawowym
1991						
I	32 188	1 369	6 787	2 243	9 349	12 440
II	36 732	1 695	9 635	3 302	11 437	10 693
III	42 080	1 948	11 985	3 566	12 712	11 869
IV	43 336	1 908	12 479	3 280	13 895	11 774
1992						
I	38 290	1 471	11 057	2 945	12 138	10 679
II	36 732	1 191	10 953	2 919	11 559	10 110
III	40 143	1 438	11 278	3 432	13 462	10 533
IV	38 557	1 432	10 320	3 111	13 451	10 243
1993						
I	40 662	1 322	10 578	3 191	14 150	11 421
II	42 060	1 260	11 488	3 709	14 410	11 193
III	44 881	1 486	12 289	3 939	15 598	11 569
IV	45 511	1 552	11 999	3 412	16 089	12 459
1994						
I	46 738	1 506	12 211	3 476	16 294	13 251
II	47 616	1 519	13 285	4 686	15 812	12 314
III	47 651	1 611	12 988	4 632	16 135	12 285
IV	46 938	1 581	12 202	3 830	16 255	13 070
1995						
I	45 348	1 363	11 475	3 707	15 737	13 066
II	46 739	1 386	12 419	5 458	15 440	12 036
III	45 269	1 558	11 783	4 838	15 271	11 819
IV	44 823	1 439	11 250	4 013	15 283	12 838
1996						
I	47 250	1 363	11 622	4 105	16 187	13 973
II	42 935	1 285	11 014	3 896	14 341	12 399
III	38 393	1 311	10 077	3 314	12 630	11 061
IV	38 342	1 200	9 756	3 164	12 618	11 604
1997						
I	37 123	1 068	9 250	2 995	12 547	11 263
II	32 572	929	8 489	2 739	10 744	9 671
III	28 558	956	7 576	2 452	9 286	8 288
IV	27 150	836	6 847	2 176	8 907	8 384
1998						
I	28 123	825	6 755	2 187	9 316	9 040
II	24 828	766	6 134	2 007	8 114	7 807
III	24 298	866	6 172	2 054	7 945	7 261
IV	29 703	1026	7 421	2 375	10 074	8 807

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Tabela 10. Bezrobotni w województwie białostockim według poziomu wykształcenia w latach 1991 - 1998 (stan na koniec roku)

Rok \ Wykształcenie	1991		1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998	
	osób	%	Osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
-wyższe	1 908	4,4	1 423	3,7	1 552	3,4	1 581	3,4	1 439	3,2	1 200	3,1	836	3,1	1 026	3,5
-policealne i średnie zawodowe	12 49	28,8	10 320	26,8	11 999	26,4	12 202	26,0	11 250	25,1	9 756	25,4	6 847	25,2	7 421	25,0
-średnie ogólnokształcące	3 280	7,6	3 111	8,1	3 412	7,5	3 730	8,2	4 013	8,9	3 164	8,3	2 176	8,0	2 375	8,0
-zasadnicze zawodowe	13 895	32,1	13 451	34,9	16 089	35,5	16 255	34,6	15 283	34,1	12 618	32,9	8 907	32,8	10 074	33,9
-podstawowe i niepełne podstawowe	11 774	27,1	10 243	26,5	12 459	27,4	13 070	27,8	12 838	28,7	11 604	30,3	8 384	30,9	8 807	29,6

Źródło: Sprawozdania MP i PS-01 za lata 1991-1998, dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

W 1998 roku na terenie województwa białostockiego najwięcej było zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (33,9%) oraz podstawowym i niepełnym podstawowym (29,6%). Stosunkowo wysokie bezrobocie występuje wśród osób z wykształceniem średnim zawodowym (25,0%). W warunkach gospodarki rynkowej zmalało wyraźnie zapotrzebowanie - ze strony pracodawców - na wysoko wyspecjalizowanych pracowników z wykształceniem zasadniczym, średnim zawodowym, a także na robotników bez kwalifikacji, z wykształceniem podstawowym. Świadczy to o konieczności przebudowy systemu edukacyjnego w kierunku kształcenia osób o szerokich ogólnych kwalifikacjach, zaadaptować się szybko w zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej.

W początkowym okresie transformacji w województwie białostockim wśród bezrobotnych przeważali mężczyźni, lecz w następnych latach przewagę liczebną uzyskały kobiety. W 1990 roku kobiety stanowiły 45,5% populacji bezrobotnych, a w roku 1998 już 58,7%. W 1995 roku najwięcej bezrobotnych kobiet w stosunku do ogółu zarejestrowanych było w RUP Bielsk Podlaski, a najmniej w RUP Dąbrowa Białostocka (tabela 11).

Tabela 11. Podstawowe informacje o bezrobociu według RUP w województwie białostockim w latach 1990 - 1998

Wyszczególnienie	Rok	RUP Białystok	RUP Bielsk Podlaski	RUP Dąbrowa Białostocka	RUP Hajnówka	RUP Łapy	RUP Monki	RUP Siemiatycze	RUP Sokółka	Ogółem województwo białostockie
Liczba bezrobotnych ogółem	1990	18 110	2 150	779	1 619	1 302	1 023	1 550	2 730	29 263
	1991	25 315	3 258	1 591	3 026	2 318	1 927	1 971	3 930	43 336
	1992	20 398	3 648	1 674	2 782	2 144	1 898	1 874	4 139	38 557
	1993	24 648	4 364	1 597	3 836	1 987	2 131	2 232	4 716	45 511
	1994	26 183	4 324	1 669	3 562	2 163	2 266	2 385	4 386	46 938
	1995	24 384	3 895	1 851	3 508	2 274	2 116	2 210	4 585	44 823
	1996	20 486	3 301	1 774	3 114	2 008	1 796	1 817	4 046	38 342
	1997	12 759	2 613	1 580	2 390	1 709	1 342	1 325	3 432	27 150
	1998	15 434	6 627	1 515	2 341	1 728	1 254	1 139	3 665	29 703
Kobiety (w liczbach bezwzględnych)	1990	8 148	922	360	802	658	510	668	1 237	13 305
	1991	12 228	1 539	786	1 488	1 185	910	970	1 780	20 886
	1992	10 405	1 833	848	1 403	1 118	929	925	1 895	19 356
	1993	12 468	2 170	835	1 949	1 064	985	1 105	2 218	22 794
	1994	13 537	2 248	829	1 864	1 201	1 068	1 182	2 105	24 034
	1995	13 334	2 035	904	1 880	1 295	1 048	1 119	2 217	23 832
	1996	12 267	1 876	862	1 766	1 241	938	1 012	2 144	22 106
	1997	8 148	1 646	787	1 431	1 015	743	775	1 831	16 376
	1998	9 332	1 616	734	1 384	1 029	715	661	1 977	17 448
(w % do ogółu)	1990	45,0	42,9	46,2	49,5	50,5	49,9	43,1	45,3	45,5
	1991	48,3	47,2	49,4	49,2	51,1	47,2	49,2	45,3	48,2
	1992	51,0	50,2	50,7	50,4	52,1	48,9	49,4	45,8	50,2
	1993	50,6	49,7	52,3	50,8	53,5	46,2	49,5	47,0	50,1
	1994	51,7	52,0	49,7	52,3	55,5	47,1	49,6	48,0	51,2
	1995	54,7	52,2	48,8	53,6	56,9	49,5	50,6	48,4	53,2
	1996	59,9	56,8	48,6	56,7	61,8	52,2	55,7	53,0	57,7
	1997	63,9	63,0	49,8	59,9	59,4	55,4	58,5	53,4	60,3
	1998	60,5	61,5	48,4	59,1	59,5	57,0	58,0	53,9	58,7
Bezrobotni bez prawa do zasiłku (w liczbach bezwzględnych)	1990	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1991	3 890	755	284	733	821	142	152	606	7 383
	1992	8 577	1 751	965	1 236	997	893	729	2 305	17 453
	1993	11 517	2 214	829	2 012	843	1 087	979	2 356	21 837
	1994	12 547	2 101	666	1 521	945	1 087	1 062	1 630	21 559
	1995	10 536	1 427	627	1 262	907	857	820	1 362	17 798
	1996	10 530	1 455	830	1 439	1 014	838	848	1 745	18 699
	1997	9 552	1 924	1 240	1 723	1 174	1 002	941	2 292	29 848
	1998	12 062	2 196	1 261	1 976	1 316	1 079	885	2 775	23 550
(w % do ogółu)	1990	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1991	15,4	23,2	17,9	24,2	35,4	7,4	7,7	15,4	17,0
	1992	42,0	48,0	57,6	44,4	46,5	47,0	38,9	55,7	45,3
	1993	46,7	50,7	51,9	52,5	42,4	51,0	43,9	50,0	48,0
	1994	47,9	48,6	39,9	42,7	43,7	48,0	44,5	37,2	45,9
	1995	43,2	36,6	33,9	36,0	39,9	40,5	37,1	29,7	39,7
	1996	51,4	44,1	46,8	46,2	50,5	46,7	46,7	43,1	50,1
	1997	74,9	73,6	78,5	72,1	68,7	74,7	71,0	66,8	73,1
	1998	78,2	83,6	83,2	84,4	76,2	86,0	77,7	75,7	79,3

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

W 1998 roku 36,1% bezrobotnych w województwie białostockim poszukiwało pracy stosunkowo krótko (do 3 miesięcy). Bezsukutecznie przez okres ponad jednego roku poszukiwało pracy aż 68,2% bezrobotnych. Długo utrzymująca się trudność w znalezieniu pracy świadczy o charakterze strukturalnym, chronicznym bezrobocia.

W stosunku do 1990 roku w 1998 roku nastąpił radykalny wzrost liczby bezrobotnych bez prawa do zasiłku w województwie białostockim (w 1990 roku - 17,0% do ogółu a w 1998 roku - 79,3%).

ZAKOŃCZENIE

Opracowanie i uchwalenie trzech ustaw o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, a następnie konieczność licznych nowelizacji świadczy o ich nieadekwatności zarówno do sytuacji na rynku pracy, jak i realizowanej polityki rynku pracy. Stwarzało to sytuacje niepewności pracodawców i pracobiorców, ograniczając horyzont czasowy podejmowania decyzji. W Polsce w latach dziewięćdziesiątych powstały ustawowe regulacje prawne dotyczące rynku pracy. Nie zapewniły one, jednak stabilności systemu [Kupisko, Kwiatkowski, Zarychta, 1998 s.29].

Kolejne regulacje ustawowe wprowadzały zmiany podstawowych kategorii występujących na rynku pracy. Dotyczyło to absolwentów, zwłaszcza bezrobotnych. Wielokrotne zmiany i odpowiednie dostosowanie do nowych koncepcji polityki rynku pracy wywołały skutek uboczny, utrudniając dokonywanie porównań i analiz tych zbiorowości w Polsce i w poszczególnych województwach w latach dziewięćdziesiątych. W polityce rynku pracy w tych latach daje się wyodrębnić wyraźne dwa etapy. W etapie pierwszym (1990-1993) wyraźnie dominują kwestie budowy warunków instytucjonalnych funkcjonowania rynku pracy. Kształtowane są ramy prawne, definiowane instytucje, określane ich kompetencje oraz zakres i formy współpracy. W etapie drugim (1994-1996) punkt ciężkości polityki rynku pracy zostaje przeniesiony na rozwiązania mające na celu zmniejszenie bezrobocia.

Mimo stosunkowo szybkiego wzrostu gospodarczego od 1992 roku i pewnego spadku bezrobocia po 1994 roku należy podkreślić wysoki udział bezrobocia długookresowego na terenie województwa białostockiego oraz również duże zróżnicowanie stóp bezrobocia w poszczególnych grupach siły roboczej wyodrębnionych według płci, wieku, wykształcenia. Zróżnicowanie to świadczy o rosnącym bezrobociu strukturalnym.

Literatura

Kupisko E., Kwiatkowski E., Zarychta H., *Polityka państwa na rynku pracy w Polsce w latach 90-tych*, Raport IPiSS, zeszyt nr 12, Warszawa 1998.

Rynek pracy w Polsce w 1997 roku, nr 6, KUP, Warszawa 1998.